

Ha a' Széphalmon épült ház' birtokával *nem bízott*, hanem mintegy *nem fenyegetett volna* Asszonyám, úgy ezt a' punktumot fogtam volna választani. A környülállások, az én javam, az Asszonyám java, a' ház csendessége, azt kívánják, hogy én a' nékem készített házat válaszszam, s' azt kérem a' majd előadandó módokon.

Aug. 1805.

Pirulnék én és tiszteletlenséggel vádolnám magamat, ha én Asszonyámtól valaha valamit kértem volna úgy, hogy Asszonyám rövideget lásson az én csecsebecsémért. Olyan olvasónak juthat ez az írás kezeibe, a' ki engem közléről nem ismér; hadd mondjam ki tehát, hadd provócáljam magamat az Anyám és a' háznál levők bizonyására, hogy én, *miolta élek*, soha semmit nem emlékezem, hogy Asszonyámtól kértem volna, és nem ismerek *szemérmesebb kéri*t, mint magam vagyok. Eggy levágott diófa és két szilvafa az mind összveséggel, a mire emlékezem, hogy kértem. A' szükség rávihetett, hogy aprólékokra reá tegyem a' kezemet, mint a' megszorult király a' szent kenyerekre; de pénzt nem tudom hogy illetem volna azon bizonyos célra rendelt 500 forintnál, mellyből 200 forintot a' maga céljára fordítottam, és a' mellynek 300 ftja nálam vagyon.

Czélozás a Sophie atyjára, a' ki magát a' gyermeke' dolgába barát-ságos bizodalommal avatta, és ez által a' tüzet megelőzni kívánta.

Közli: DÉKÁNI KÁLMÁN.

ADATOK AMADE LÁSZLÓ ÉLETÉHEZ.

— Harmadik közlemény. —

Puncta super extradandis testimonialibus.

Primo. Hogy mivel az marha iránt igen meghkárosodottam és de me sine me osztatódott, elmocskoltatott az billeggel; azomban a melly kétt meddő tehenyett még szegény hütvesem idejében a mészárszékre attam és kétt meddő kanczátt a győry vásárkor, mégh ezen kívül ennek előtte hatt esztendővel egy Payzán lovatt adott eő Nagysággha s egy ros szürke csikótt (soha a ménesbül egyéb hasznott nem láttván) azt most kivette s meghfizette, a melly nyólcz borjas tehenyett taval ajándékozott eő Nagysággha, azokat is most bonificáltatta; hátt hol van a kit Csallóközben, Zelizre, Szenyiczére" és vásárokra marhát hajtottak? hol szegény üdvözült bátyám után való szaporodása? A ménes sub onere vagyon, én fizetem onussát és eő Nagysággha csak egyszersmind is Csallóközben husz darabot adott elt; hol a többi, a kitt vásárokra czúghban distrahált, harmada sincs, a mint köllennék. Én 200 r f. 17 darab marhát egy aranyos hintóval, itt lévő vasas szekereimmel ekémmel etc. eő Nagyságghának attam (noha hintóját vissza attá eő Nagysággha; most is ad obsequia) kétszáz forént kárommal, azt is kiszagattatta;

ezeknek bonificatióját s többeknek is, kiket nem emledek s nem constálnak per iuramentale domini provisoris et aliorum hoc negotium concernere deberet kivánom.

Secundo. Minden aestimatióknak, sequestratióknak és pretensive divisióknak relatióját kivánom tanquam legale petitum úgy az ideát is, melly mellett ezek folytatanak, melyek ha meghlesznek, azon forum revisorium, mikett fogh approbállyi vagy preprobállyi s adjustállyi; azután válik ell a többi, mert vagy stricto jure procedálunk in divisione, tehát az táblát illeti vagy pedigh amicable és így másképpen köll a dolgokatt intézni, de hogy de me sine me, csak eő Nagyságha parancsolattýára, a mint tetczik úgy procedálnak szolgabírák uraimék; lássák, de én helyesnek nem itéllem, mert sem exmissiójok, sem ideájok; sem forum relatorium, sem pedigh compromissum, ergo quid est?

Tertio. Hogy Bábúl kimennyek? parancsolja eő Nagyságha, én valamint eörökömben s eő Nagyságháéban fiúi engedelmességghel viseltetvén szivessen látom, sött kész vagyok egy földlyukban is ellaknom, hogy eő Nagysághának helytt adhassak; de egy szolgabíró, hogy absque legali ordine engemett kihányon residentiábúl s eörökömbül, nem vélném, meghcselekedgye, ha pedig eő Nagyságha via facti procedál, lássa eő Nagyságha; én is ha kéntelenítetem másban alkalmatlanságot okozni, parí compensatione, az Isten s világ előtt mentnek ítéltessem.

Quarto. Hogy Kerekes uram per mathesim a réteket, szénákott elosztotta, hogy mivel Bös ad orientem vagyon és Báár ad occidentem, tehát úgy dividálta, eő kegyelme dolgha, a mitt adott, acceptáltam, a mitt Anyos uram ad azt iss, hiszem nékem is élnem köll, azért ebben semmi controversia nem lehet, hogy pedigh Szent György naptúl fogvást való proventusok nem adjustáltottak; ad forum revisorium provocálom maghamat, sicut in caeteris.

Quinto. Azomban valamint hogy Kerekes uram által, úgy Anyos uram által is eő Nagysághátt a jószággh preemtiójával meghimádtam, úgy most is de novo super omnibus offerálom, meghbocsásson adós uram; van nékem több fundusom is, nem köll azért sequestrumot imprimállyi, mind szegény Amade Ádámnak, más az, ha énnékem az eő Nagysághátul contrahált adósságimnak köll fundust mutatnom, cur non est contra? 3-o eő Nagyságha tartozott kiházosítanyyi, annak kettezer forintyát, úgy egyéb adósságokat nékem köll fizetnem, mi hasznom benne. 4-to ezen punctum Zeliz iránt nem superáltatott, quia praejudiciosissimum. 5-to Feölséges Urunk sem engedi megh, hogy így suffocáltassam. 6-o. Ez minden mégh az zelizi jószággh aestimatiójátúl füügh, a kitt kétt ezerre sem itéltek elegendőnek és úgy attak bé Posonyban. 7-o. Mégh eő Nagyságának is maid háromezer foréntom in restantia, noha csak Kerekes processusára s aestimatiójára relegáltotom, a ki bizony eztett sem nem superállja, sem ki nem fizeti, nem is az eő kegyelmétt illeti, hanem a relatiórul rependeál. 8-vo. Nékem statusomrul provideálnom köll, azért bizony ha eő Nagyságha sem Istennel, sem familiával, sem annyi kérésemmel, interpositiokal és méltó ügyemmel nem gondol, gondolk én, köll is magamrúl determinálnom. 9-o. Elköltöttem tizenkettezer forén-

tomatt nagy károssal, hétt esztendőül fogvást eö Nagyságha nem kívánván semmiben succurálni; a kiben succurált, adósságot csinált, most köll fizetnem, mégh így via facti mégh kenyerem se légyen, mind gabonámott, marhámott, pénzen vetetett termésemett letartóztattya. Judica me Deus et discerne causam meam! hiszem ha eö Nagysághának comprobátotik, hogy többel tartozom, hogyses 73 szapu gabonával, kitt elláttam, 8 X rozosnál és 20 X zabnál, a kitt már régen meghattam specificice, tehát regressus tovább is lészen, nem elég, hogy tiz holnapigh pénz és kenyérral, abrakkal, szénával, borral, fávol, eleséggel, egy szóval mintegy vendégfogadóban úgy éltem, 30 forintért egy pár ökrét meghvettem eö Nagysághának, lölkömre bizonyétom többel is. azt is most fizessem? lehetlenségek ezek. 10. Hogy én kéttezer forintért exequáltassam a jószágott és eö Nagyságha reluállya s abban egészen bírja, bizony Isten ellen való volna, sött hogy énnékem semmim sem lévén, 6000 forintot fizessek, absque legali ordine, eö Nagysághának is gondott adna! hát azután mibül élyek? kolduljak? körösztyentelenség volna, contra jus divinum, humanum, naturale et civile gentium et Christianum. 11-o. Ha distrahálnom köll is az jószágott, abból fizetek is és így köll tönögödnöm, nem lévén más mód benne. 12-o. Meghválik, adós uram hugyan procedál, mégh sem terminus, sem convictio, hátra vannak ezek, ki fizeti? Tabulare forum concernit.

Sexto. Az bizonyos, hogy az posonyi opinio énnékem böcsületes residenttiát et ad eam necessaria adjustált. Én Bösön csak egy tehenyet sem tarthatok, a födele a kastélynak semirevaló, az istállók denique ottan egy jobbágyott és egy zsellért sem attak (a kitt szükségesnek tartnak az residenttiához) az aestimatiót mégh csak a szerént sem peragálta a szolgabíró, az mint az opinio elaborálta, hiszen vendégfogadóban nem szállhatok, eö Nagysághának más vólt, mert ezer módgya volt más jószágokból és magha maghának kívánta; azonban ha egy kazal szénát két felé osztottak, annál inkább egy castélyt, azért utrobique rata portióm obveniál, azután ha ezek superálatnak suo foro, jure et legali ordine, térdet, fejet kéntelenítetek hajtannyi, sem a sörföző, sem a korcsuma nem foly, micsoda károm ezekből! A földek úgy vannak, bé nem vehetem, mert mégh vetőre sem elég a magh, hátt mitt eszem? az ki termett és édes pénzemen vettem 130 forintért magott s úgy vetettem, eö Nagyságha sem várkonyi, sem tejedi, sem zelizi, szenyiczei, sem itt való terméste nem enged, ellválik in relatorio foro, mint fogják applacidálni, vagy más competentiában most is, most is négy a birkés, egyaránt usuállja a földett, csak egytül jött enyhány forintom, sem vaja, sem sajtya, sem egyéb egy pénz áró beneficiumom nincs; egy tehenyem jött az egész gulából, harmadfél icze vajam Várkonyrúl, mindig pénzes vajjal éltem, ezt méltó keserves consideratióra köll venni, fiat justitia.

És így méltán mondhatom Jóbbal: Quare de vulva eduxisti me, qui utinam consumptus essem, ne oculus me videret. Én károsodom, énnékem semim sincs, én nyomorkodom, még eö Nagyságha haraghszik. Kérem eö Nagysághát, tekéncse, quod sim imago Patris; ha ezen fatalitás reám szállott mégh az első atyáinktúl, eö Nagyságha compa-

tiályon sorsomnak és vegye a szívére! mi haszna oktattak, neveltek, ha secundálni semmi előb mozdulásomban nem akarnak, hiszen semmi vétkest bennem nem érezhetnek, hogy kérek, hiszem ahoz köll mennem, a kitt Isten természet szerént rendelt, mégh az mái született gyermek is a szüleitül azon órában sírva s keseregve könyörögh, azért mit véték ezzel? ha fölöttéb való, corrigáltassam, ha nem, applacidáltassék, és ha kevés is, csak jó szível adatassék, hogy ne köllessék mindenkoron in doloribus manducare cibum meum, lachrymae etenim et adversitates panes mihi die et nocte. És mely nagy fatum ez, hogy propter domestica mala ad nihil serii, ad nihil publici maghamott nem applicálhatom.

Azért ezekett alázatossággal repraesentálom. 1-o. Cum filiali submissione, ugy hogy recedálok minden törvénytül és pörtül, eö Nagysággha gratiájára hagyom s atyai irgalmasságára, hogy vessünk végett annyi Isten s emberek előtt való ítéleteknek per viscera misericordiae oro, itéllye eö Nagysággha, hogy akár nyér eö Nagysággha, akár veszt, egy a triumphus és mindenek eö Nagysággháé legyenek per absolutum; csak hogy élhessek, annyitt agyon Isten kegyelmébül rendölendő társommal és segítsen csak atyai egy-kétt szó által való közbenjárulásával, a kívül 30 ezer forintokott prosperálhotna. Csakugyan haec omnia transibunt, virtus autem et dilectio patris manebit in aeternum, én is ellenben lölkömre esküszöm, valami tülem kitelhető, oly tökéletességgel fogom gyakorólnyi fiui tartozásomat, hogy atyai áldását s kegyelmességét meghérdemelhessem, s illy egymás szeretettel, csöndes élettel, igyenes értelemmel sacrificium gratum, kedves égő áldozatot teszünk az élő s igazán itélő Istennek, másokat is trahemus in odorem unguentorum nostrorum et amici nostri diligent nos nimis, mert ha istenessen magában szálván eö Nagysággha (cujus dies in ordine sunt, noha én Istenemet imádom, hozzabicsa ősz fonalaít érdemessen ért napjainak) megh nem egyezünk, akármmely törvény által superáltassék, akárkinek kedve szerént én, de az az radicalis examaricatio diffidentia et amaror interessati cordis fönt marad és soha igaz indulatot telyességel nem tézsen, ezer extremitások okoztatnak s talán nem vélt Isten ostroma s látogatása is származhatnak.

A mint ugyis naponként exponáljuk ezekett, azért primum et ante omnia alázatos szível ante aras paternas profundo, szállja megh az malasztokkal bővelkedő Szent Lélek az eö Nagysággha szívétt és ugy mindenek per absolutum eö Nagysággháé legyenek a dies consumationis (kiket is cum solenitate érdemes bíró uram és adjunctus eskütyyével valom, resignálom és holttaiglan eö Nagyságghának ajánlván, semmi törvénykezést, just avagy akármi néven nevezendő impetitiot maghamnak nem reserválván). Csak szerencsémben secundáljon és kenyerett adgyon, ugy agya azon eö Nagyságghátül rendölendő atyai ajándékához, a mitt nyérhetek per cambium, azt ott hozzá kapcsolván, élhessünk in benedictionibus és eö Nagysággha is sok fárodsági és izetlenségítül meghnyugodván, mintha ujonnan szülne s teremtenne, azon vén Ábrahám áldott igéjét mondhasa reánk multiplicetur semen tuum, sicut stellae coeli s ha Isten ugy rendeli azt, anima mea in bonis demeretur et semen nostrum haereditet terram. Ha pedig (oh föliséges Isten!) ezek nem mereállyák

eö Nagyságát: reitero cum violentia pristina et in omnibus reservo reservanda.

Ltár 1899/35.

Méltóságos Uram Attyám!

Reménlem, vette Nagyságod három rendbéli levelimet, kiben minden intentióimat valóságghal detegáltam, mind pedigh szenvedhetetlen nyomorúságinkatt végsőképpen detegáltam s panaszlottam. A my töb az istentelen szegezésben már harmadszor annyira vóltam, hogy az regement auditorra is sétálgatott körülettem; éppen nem conducál egészséghemnek az olasz országh; itt köll vesznem; minden egészséghem oda van. Azomban az oberstwachtmeister kipracticálta maghátt Magyarországra, (a ki is itten másképp is senkivel megh nem alkudott, a sok zenebona vólt etc.) az egész tekintetes regement igája nyakamon; illy iffú katonának nem kiss gondot ad, de eddig hálá Istennek, még szégyent nem vallottam, de my haszna? kedve senkinek sintsen, lovaim az éhség miatt döglennek, 9 hólnapja semmi csak egy fillér fizetést sem attak, most sints remenségünk, ha fizetnek is, felét odaengedgyük, azzal biztatnak, a ki esnék mindezekbül; a közsátorok, réz fazokak, fegyverek, puskák, karabinyok a katonának vesztenek, nem is lehetett vigyázni, ha Isten angyala lett vólna is; 14 felé is commenderozva lévén, csak most is az regement anny portán, ütközetben, desertirek, elveszett népek közt; azt is a compagnia commendánsai fizessék; a profunt szekeremet reducálták, 11 lovam belédöglött, anny szerszám romlott, patkoltatás, egy kerék, lelkemre, nyólcz, tiz forint, kétt szolga melléje 2 forint, mégis 150 forintot defalcálny akarnak; markotányosokat nem kaptunk, nem is akart senki jönni, nem is jön, mivel él? nints pénze a népnek, beteg, hall, egész pestis, mivell tartya lovát, cselédgyétt? minden hólnapra 6 forint, defalcálny akar a Méltóságos Obester Uram és így hogy élyen a szegény tiszt? Megmongya, tudom, Benyovszky, a ki quietált éss utánna sok százon; úgy is vox populi tizenkéttezer emberünk aligh van, a ki szolgálhatt; az is ki regruta, ki tudatlan, ki marodi; beszélnek ugyan az armistitiumról, de akár légyen, akár sem, mibül élünk akkor is? hiszem csak akkor is köll élny, valamint háború üdőben. Ha ma 30 ezer embert kihoznak is, ell köll veszný. Ezekett ha Nagyságod méltóztatik hidny, lássa és vegye szivére, ha nem, az egész armáda bizonyságom és anny országok. Az obester disconsolatus, semmit tülem nem vár már, noha csak itt Olaszországban; tudom, discretiót attam; Nagyságod azonban igen nagy categoriával írt, még jobban és plene elrontotta. Mindenem harmadérő zálogban hever s minden oda vész, nem sokban kétt ezer éró kárral, már az ezüst gombokat is fejtik, égetik némellyek ruhájokról etc. nem is számlálom sok ezer állapotokat, elég légyen, az szenvedhetetlen.

Igenis volna egész familia böcstelensége, ha magam, ha non habitis debitis rationibus ha propter mei non accommodationem, roszt visseletem, korhelységem, részegységem etc miatt, akarnám cselekedny, verum omnia dignissima et commiseranda, meg is látnám, ki tartóztatna? ha semmim

sintsen, ha csak fejemet hova hajtannom édes hazámban szülői házomnál nintsen, ha még az is protestáltatott, hogy talám végső napjaimban édes szülőimnek még egyszer kezeit csókólhassam, édess anyyámnak personaliter reconciliatiójában laborálhassak, jó uraimnak, patronusimnak koldússágomat detegálhassam, quid me juvat amor patriae vel amara recordatio? Hiszem hercegek és királyi vérből valók is végső romlásra jutottak volna, ha nem secundáltattak volna, hát hogy én vagy hozzám hasonlók? Ezek my consequentiát hoznak vagy hogyan remedeáltathtattnak, Nagyságod böltsen általláttya; kegyes kezeit csókolom; attyai áldássát implorálom és maradok

Nagyságodnak

Sabionetta, 6. Jan. 735.

alázatos szegény legény fia:

A. L.

Méltóságos Asszony Anyámnak ugy Méltóságos Gróf Judex Curiae Uramnak és az Méltóságos Érseknek accludáltam vala leveleimet Nagyságodnak, remélem, vette. Ez után csak praecise Mantuában, nem *En arme Italiene* köll a leveleket attressálny, mert igen messzi van a hadi posta.

Ltár 1899/35.

Ex novo commando, dicto Monteggana, ad vicinitatem Quastallae; die 31 Januarii A° 1735. Cum 135 equitibus praeter officiales.

Méltóságghos kegyes Uram Attyám!

Már harmadik posta érkezett. Semmi levelétt Nagyságodnak nem vehetem, csak nem meghhalok búban, az itt lévő végső nagy inségek között, mégh evvel sem consoláltatthatom, inkább gyötrődésim nagyobbúinak. Azomban a my legkeservesebb fatum, méltóságos édes szerelmes s legkegyesebb attyámfiának, Gróf Viczay Jóbnak halálát értem, Obester Uramnak írt valósságghos gyászos leveléből, csaknem megepeszt az belső szomorúságh éss éyeli titkos zokogásim s a my eörégbiti szomorúságomat, nekem még csak egy bötütt sem írt a jó attyafiság felőle, hanem idegennek; bizony többet érdemlettem volna idegeny számkivetett országhon. De semmi, hadgyán! az eöreg Szécsény temetésin meghszokták az Amadé familiát megvetny, tovább is continuállyák. Patientia. Igy valóban anny saeculomóktul egybenkapcsolt s szomszédtságban lévő szegény Amadé éss Hedervári ház igen in defectu vannak. Sed sic tulit imperiosa potestas fatorum! Tudom, hiszen Nagyságodnak is elég keserüségére maíd az egész iffiú attyafiak mind kihóltak, Nagyságod viszi még az zászlótt, legeöreggeb attyafy lévén. Isten tarcsa, éltesse és szerencséltesse anny esztendőkigh, mint az égh csillagja éss anny áldásokkal áldgya, harmatoztassa et sic etiam benedicatur semen suum, ut videat filios filiorum suorum et pacem (!) super domum suam.

Én azomban mindenekrül circumstantialiter genuine, vere et sincere tudósítottam Nagyságodat cum filiali resolutione, quae adhuc hoc mense Februario pendet, de nem érthetek semmit is, szörnyüképpen minden

postán iterálván levelimet és securissime Győrre inviálván az házhoz. Azért Nagyságodnak tovább is de genu recomendalom és hogy kegyessen bele tekéntsén, kérem; quia in apice sum constitutus, quare sex mille rationes et verbale malum et tot centenorum exempla, suadent, violentant et ad extrema cogunt. Senki meg ne itéllyen! Fata volunt, stellaeque docent aviumque volatus. Várom ezért, Nagyságod kegyes szándéka merre jár? ha csak semmi succursusom, semmi resolutióm egyeb, hanem hogy én akármit csináljak. Én is, a mint élhetek, úgy élek, de bizony többett illy sullyosan nem nyomorgok életem elvesztésével, azután is reá érek meghalny. Mindenem zálogban, maid 2 ezer forint kárommal, a jövő hólnapban pokolban vész, semmim nints, lovaim, szerszámom, ruháim, nyergem oda var., cselédemet sem tudom miből tartanny, sem magamat; makkal és korpával tartyuk lovainkott, lelkemre írom; utak pedig ollyanok, hogy lehetetlen és iterum lehetetlen csak roszabat gondolny iss, már fél pestis köztünk, én elsoványhottam, vért pökök, egy hétig sem veszem le lovamról a nyergett, éjet-nappal ezer nyughatatlanságh. Most is itt vagyok más commandón, az ellenség torkában Quastallánál, négy olasz mérföld, éyet-nappal a sok patroll, piquett, recognoscinozás, portyázny járáss, hogy öt-hatt ló is csak a sárban vész, ott marad. Egy tyukmony egy garas, azt is a patikában veszik, egy font olasz szalonna hat garass etc. etc. Nints mit tennem, héjában. Csak rima esett minima boni sperandi, jó vólna; de csak egy aranyat sem találny költsön is, olly szegény a tiszt. Desperandum est. Tudom, Bécsben és másholt nem úgy beszéllik nyomoruságinkatt, nem hiszik; de a kik kimennek, meghmondhattják. Csak úgy járul az ellenségnek, mind a vendégségre, a sok árokban kétt felől a gyalog minap is úgy lütt hozzánk, mint a sebess esső; a kurucz soha 50—60 gyalog nélkül nem jár; az istentelen árok miatt a katona operatiót nem tehet, a lova rosz, az útt gyehennai, fázik, nints mentéje, nints csizmája, hanem forgács és szalma köziben köti a lábát, úgy üll a lóra, töb 300 embernél csizmátlan, quid plura? infandus dolor. Pörkölt szallonnával élünk, 38 nap egy falatt prófuntott nem attak szegény katonának, sem nékünk, a húss 8 dénár, abbúl a 10 dénár leenung pénzbül hogy éllyen, kenyerett is végyen, sőt, húst, apró mundért is csináltasson; azomban minden forintbül most 12¹/₂ dénárt lehúznak, hogy subsistállyon? implicat. Barbélyunk 3 van, de még a kokussomat se biznám reájuk; ha szegény megbetegszik, csak oda van az: hidegen van, a fa drága, kályha az istentelen országban nintsen; a bor rosz, a viz roszab, kukoricza polentára vizet iszik, csak meg köll betegedni, el köll veszny, ki látt hozzája? kinek-kinek magával elég gondgya vagyon. Panaszollyuk a generalisság előtt (a mint a héten kétszer vóltam mostany commendans Generalis Wallisnál), még ők haragusznak jobban, ergo quid agendum? szökik, hal, betegszik, káromkodik, átkozodik a katona; nékünk csak mintha nem hallannánk, el köll szenvednünk; engedetlen, szófogadatlan, minden zenebonára proclivus, egész martyromság portára, commandóra vélek menni; zugolodik, a magáét kéri, regrutázáskor való igéretiket előhánnyák. Valóban rajta vagyunk a novitiatusban. Azért nem lehet máskép; sapientis est mutare consilium, inter duo extrema mala in minus.

Elmegyek a velenczés pap földire, valami kalmár leányát vagy hajóssét elveszem; élek, még élhetek. Példája lehetek az egész világnak. Bárcsak 1000 forinttal Méltóságos Obesterem, volna securitássá, segittene és zálogjaimat, a kik csak 180 aranyban van zálogban (2000 forintól többet érnek) kiváltannám, azonban 10 hónapi gagy és fizetés bent van; mégis böcsülettért valamiként szenvedne és valamikép még 500 forintot kérnék, hogy lovat etc., ruhát etc. csinálnék magamnak és vólna, hogy éppen éhel meg nem halnék cselédestül; de nulla spess; oda van minden bizodalom. Ha kimehettem volna, összeköldültam volna valamit megint és adlaboráltam volna; de az ellen is nagy ellenkezés vólt. Fiat voluntas Dei. Az igaz, hogy most oberleutinant vóltam volna, meg is házassodhatam volna és jól vetett ágyom vólna; inimica contra ipsam naturam, fata interdixerunt. Bujdosom, szarándokoskodom, próbálom szerencsémét éss azon mégis kérem Istenemet, ut sedibus in patriae det mihi posse mori. Most immár (mint edgyik levelében írta Nagyságod) azt hazudnák ellenségim, hogy dámákkal koczkáztam, kártyáztam; előttünk a franczia Cupido; előttem a szerelem; igen is secundum leges divinas bizonyosan akárhogy lesz is, megházasodom; talánm szerencsésebek lesznek szegény köldus gyermekeim magamnál; ha senki sem gondol, gondolok én réghi és néhai fényes familiámmal, már 30 esztendős vagyok, gyermek nem vagyok, szenvedtem pro annis Mathusalem, conscientiae mihi duco, abban exponálván conscientíámat, hogy Nagyságodnak alázatosan iteratis vicibus megírtam; azért, hogy szegény vagyok hadgyán! qui sacrum operatur, opus bonum operatur. Tudom, ha continuálhattam volna vitéző életemet, a mint belékaptam és magamott applicáltam, viseltem, tudom, ember lett vólna (s talám nem utólsó és nevezetes) belőlem, de manus parentum et factorum tetigit me; sit nomen Domini benedictum! concludo his et humilem orationem et resolutionem meam finalem exosculando benignas manus et ante paternos pedes prostratus; végső szempillantásigh

Méltóságos Uram Attyámnak lészek

Nagyságodnak

in extremis helyzetetett alázatos engedelmes fia
Amade László.

Semmi ujság nincsen, hanem megint contrarie hallottuk, hogy a spanyor succursus visszament vólna és egyéb semmi a többinél.

Jeszenáknak is, sem másnak semmi leveleit nem vehettem, sem Méltóságos Érseknek, sem Judex Curiae eő Excellentiája levelét, de így csak nyomorkodok in nihilo.

N. B. Gróf Viczainé, tudom, ha férhez menne, jó vólna egy szegény legénynek. Appony kissaszony is, ha az apja jól akarná; item Korlátkőy uram leánya, Nagyságodnak lehet informatiója.

Bölcs névő katona ment el Meszlényvel regrutázny Győrre, az tudom, megmondhattya Nagyságodnak: mint vóltunk az ütközetben is és micsoda nyomorúsághal éltünk; vélem vólt a tűzben is, mikor 18 katonával a sántzban ugrattam, 800 franczia a bokorbúl reánk tüzelvén, többeket nem is emlétek.

Akarnám tadny, Meszlény maga felől miként fogh beszélenny; sokan curiosusok vagyunk, ugy az oberwachtmeisterünk, mert az szégeny éppen a fák mellé búyt a tűzben az ágyúgolóbisok előtt; ez universale köztünk, azért titkott nem is tészek belőle; most kipracticálta magát Magyarországon; bár ugyan inkább itt ben maratt volna, nagyob böcsületére esett. Ha eö ki nem ment volna, nékem köllöt volna kimenem, meg is vóltak minden dispositioim már, de én cum grato et expresso consensu mentem volna Obester Uramnak; de ő cum dissensu ment ki, mert egy capitány nélkül hamaréb ellehet a regiment, többek lévén, mint főstrásamester nélkül, a mint én hoc non obstante kimehettem volna ad arbitrium vólt, de per reputationem honoris nem cselekettem, én lévén első kapitány, nem illett volna oberwachth és első capitánynak immediati egymás után kimenny, a nyakamban hatta az egész regiment igáját, de semmi, még eddig nem vallottam kudarczot, noha hány hétig egy egész regementet commenderozom, exerceáltam, számban vettem etc. Elvállik, ha én nem leszek, mit tészen a töb ozta kapitány, kiknek böcsületét én hordoztam, oltalmaztam, már kéttzer fegyverét is megmordáltam. O tempora, o mores!

Ltár 1899/35.

Méltóságos Uram Attyám!

Melly keserves légyen afflicto afflictionem addere, én tapasztalom. Ily casusom történt: hogy ennek előtte ött héttel Bolongiahoz érkezünk volna reggel korán; engemet azonnal 100 katonával elcommenderoztak, hogy 12 mérföldnyire az spanyort persequálljam és ottan erőss feldevachtott tarcsak az tiszta égh alatt; ha valami lenne, azt azonnal az hátúl lévő regementeknek avisálljam. Én elmegyek Pianoró felé, 70 vörös és 30 zöld katonával, egy hadnagy, egy cornéttal etc. kétt spion fogadok azonnal, kikett előre küldök, lassú ügetést csoportossan nyomódom truppommal és halladok; azomban csak jön egy spion vissza és mondgya (bal felöl hegyes lévén az ország, job felöl pedig valami igyenesség, egy kiss patak folyván közt), hogy az hegy oldalában, 80nigh való gyalog spanyor fegyveres rendben postérozta volna magát. Én nem akarván tágíttanny, az katonasságott erőssen meghszóllítom és azon 100 emberbül nyólcz, kilencz truppott csinállok és egy részétt éppen föllküldöm az hegynek, az másikával oldalossan maradok, megparancsolván, ha pisztolomat kilövém, egy szível, lélekkel, csak karddal raita mennyünk. Úgy is történt: egyszer kisütöm puskámot, nagy kiáltással raita rohanunk és szerencsésen közben veszük, azomban a fegyvert mindgyárt letétetvén vélek és elszedetvén, comenderozok, kétt kápiárt és 25 közembert (ők 62 valának) elparancsolom, vigyék az regementhez; ezen közben ehez jön nagy sietve az más spion és referállya, hogy Pianoró lévő helységben még gyalog spanyor és mikolétta is volna (ez olyan botskorban és polgár ruhában járó népe a spanyornak, vörösben és kék hajtókában, legistenteleneb nép, az ki sok ezer károkat tész, csak bokorban, vermekben és kősziklák mellöt lövöldöznek és lappangannak) elcom-

mendirozok egy káplárt 6 emberrel, hogy recognoscirozza az ellenséget; magam tartóztatva, utánna nyomódván, tehát be megyek azon Pianóro nevű helységben és akkor mongyák az parasztok, hogy az előjáróm már feldtwachtott áll az hegy oldalában és az ellenség eltávozott. Én a katonasággal letelepedem egy udvarban, leszállítottam, de a lovától senki el ne menne, azonban három vagy négy katona az előjáróval elillantván más felé (mert ez istentelen, szófogadatlan, barbarusnál is alábbvaló nép, főképpen ellenség földin) a templomban hallották, hogy valami kenyér volna, raita rohannak, csak kezdik adny a parasztságnak, sákokra, tarisznyákra hány etc. ottan volt fehér nép is, retirálván magát a templomban, aztott fosztogatni etc. Én oda nyargallok, látom az istentelen confusiót, ütöm, veretem, alighogy agyom sem lüttem egyett vagy kettőt, strását állítottok a templomhoz és úgy viszatérek. Visza térvén, egy aszony (a ki postamesterné volt ottan) előmben jön sírva, hogy eötött megfosztván az katonák, sok arany és ezüst pénzétt elvették volna. Felelek néki, édes aszonyom, légyen kevés patientiával, még az nép lecsendesedik, igenis lesz gondom reája. Úgy is lett. Egy kiss üdő vártatván az hadnagynak, zászlótartónak megparancsolom, hogy jelen légyenek és az alliszteket visitályák meg. Az egész katonasságot, egész üngigh, gattyáigh, tarisznyáját, nyergétt, pokróczát etc. megvisitályák, semmit sem találnak. Másodszor magam megyek, ujonnan mind kikerestetem, még a strásákat is fölváltattam. Semmi. Azomban hivatom az aszonyt cselédestül és kiviszem a néphez, mondván: ha nem esmérhetnének-e valakire, a ki megfosztotta volna. Felel, hogy meg és így kirukkoltatam egészben azon katonasságot harmadszor gyalog és emberrül emberre hordozom, tehát négyet viszen suspicióban, azokat azonnal uyon megvisitáltatam, arestomban tétetem. Másnap erőssen az fő és alliszteket előtt examinálok, kemény és szép szóval is, csak semmi sem jött, hanem hogy egy erszénykétt találtak volna a földön (a ki az aszonyé volt) és abban mintegy 7 l. ezüst pénz volt, azt viszaadatom és mivel nem akartak fáteálny, ex tam gravi suspicione rem criminalem sapendo az regementhez küldöm, egy káplár 6 ember strásával késértetvén. Én azomban megváltatom más kapitánnyal, vizsamégyek Bolongiában, tehát ott is már más parancsolatt jött, hogy előb hogy sem elszélledgyen a nép, oberleutnant uram szállásán aufmarchérozatassam eökött és comenderozva lévén más egy kapitány, 2 hadnagy és 1 zászlótartó, negyedszer is per totum megvisitályák. Akkor sem találtak semmit.

Én azért elegett tettem kötelességemnek. 1° hogy annyszor megvisitáltattam. 2° hogy azon aszonyt magát kivévén eö-néki kedvére hattam, hogy ha megismérheti-e. 3° azokat, a kiket suspicióban vett, arestomban tettem. 4° nem lévén a disquisitio tovább az én jurisdictiómban, az regementhez küldöttem; feci plus, quam debui.

Az regement azomban fustigatione 300 baculorum egyett, mást kevessebbre etc. megbüntetvén és semmit sem valván, impunite elbocsáttottam. Hic fuit error, mert suo modo processuali kölletett volna vélek procedálny.

Én már eztett el is feleittem, quia nihil amplius ad me, hanem

ad regimen. Azon aszony azomban Rómában mégyen az Pápához panaszra; a Pápa ur a comenderozó Generalishoz, a Generalis azt parancsollya: azon kapitányt profushoz tegyék és vasra verjék. És így most ártatlan, büntelennül, vason a profusnál heverek és szenvedek. És processuale úgy disquirállyák a dolgot. (A levél többi része hiányzik.)

Ltár 1899/35.

Irhatom lelkemre Nagyságodnak, hogy annyira elkeserettem, hogy maid a guta megütt. Patior propter scelus populí mei! verum quid potui ultra facere et non feci? az egész generalisság recognoscállya innocentíamat, az egész regiment és az egész armáda, mert tudgyák, hogy soha interessatus nem voltam, tudgyák, mint viseltem magamot etc. Már kétt tiszt kapitány postán mentek a comenderozó Generalishoz az egész tisztek nevével, azomban a közkatonasság (szeretvén igen engemet és tudván, hogy értek szenvedek) maid a házát a profusnak föllgyuitották csoportosan odagyülvén, nem is meri magát mutatny a profus; csaknem seditio lett volna belöle, ha magam eöckett nem csillappítottam; ugyan köz akarattal, szível-lélekkal el is mentek (egy nagy és lamentabilis memorialist csinálván) a comenderozó és más Generalissokhoz és nem akarják szenvedni, hogy raboskodgyam. Az más Generalisság is (nem dítsekedem véle), de igen mellettem vannak. Várom minden órán szabadulásomat, az processusnak végét pedig absolute akarom propter indemnítatem meam. Meg is van ígérve, hogy ha indemnítálatom törvényessen, az egész armádánál pro satisficatione parolánál kiadgyák, hogy hejában szenvedtem, azért kinél-kinél tudva légyen és ezután a tekintetes regiment az országtúl kíván satisfactiót.

Megvallom, hogy sír a lélek bennem, hogy illy héjában köll raboskodnom, szenvednem, de magok az generalisok azzal consoláltak, hogy ne törjem, búval ne emészem magamot; inkább nagy böcsületemre válik, mert ez az istentelen, zsidónál alábvaló, hitetlen pápa népe úgyis az egész császár armádájára tör és ha lehetne, agyon verne bennünket, mivel a capite Romano faetet piscis és azért agyarkodnak ellenünk. Más az: úgy attak be, mintha mink tisztek a katonassággal együtt elosztottuk volna köztünk ezen pénzt (a mellyett 800 f. specificálnak), az pedig constál már, hogy istentelen hazugság, mert ha egy fillérében részes vagyok, az Isten eörökössen büntessen meg érette. 3° es simplex affectio, enny vagy amanny volt. 4°. Mindedig azon suspectus katonáknál semmi ki nem találkozott, anny szenvedés, verés, hitt után is. 5°. Ámbár elveszett is, mit tehetek én róla? én elegett tettem kötelességemnek, recognoscállya az egész világh. Ugyanakkor valamely provisio is maradt kenyérbül, abrakbül és sák gabonábül, abból a katonák és magunk is, tanquam ex hostili ennyhány sákkal in flagranti elattunk, úgy Symaházy kapitány uram is velem lévén, az melly nem is volt ollyas magazinum, hanem az Mikolitáknak valamely provisioja, azt is maid criminalis kérdésre vették. Holott az egész spanyor bagásiának Bolongrában és másholt való nyereségébül egy pénzt sem láttunk, csak oda

van. Ez az legkeservesebb! vérünkkel, éltünk veszedelméi, szép actussainkkal nyerünk s semmi hasznunk belőle. Az hogy a regementünknek egyszóval ezen ellensége, csak per absolutum redeálny akarnak bennünkett. Méltóságos Generalis urunknak is itt az armádánál kevés jóakarója (megtudtam már Bécsben), dühös nevünket költötték, agyarkodnak ellennünk és így köll osztán szenvedny; más eszi meg a pecsenyét, mink szenvedgyük; más lop, én raboskodom; nekem soha semmiben olyan koparító nyereségem nem vólt, tudgya az Isten és az egész regiment is megesküszik reája; mégis én vagyok praedestinatus, hogy az egész regementért és pro populo sacrificatus légyek? Accedál ehez főképpen, hogy az Pápa és az egész Romangia és Bolognia apprehendál rá nagyon, hogy én vóltam (ismervén, hogy csak én hordozok kótssagtollat az egész armádánál, más senki), a ki a Bolognia kapuját 12 emberrel és 9 napig 150 emberrel istrásáltam; excommunicálny is akarnak és ez iránt is factióskodtak és ellenkeztek reám és az egész regementre. Hiszem Oberwachtmeister uram is arestomban vólt, úgy most is velem kétt főtiszt. Véghetetlen vólnék, ha mindeneket előszámlálnék. Kivántam azért eztett Nagyságodnak pro humillima informatione et certa et infallibili megirnya, hogy tudhassa, miben légyen dolgom, ha ezután híre futamodna is.

Méltóságos Generalis Uram, a mint értem, már útban vagyony; tovább is kérem, könyörgök, kimenetelemet sürgesse Nagyságod és az commenderozó Generalisnak, úgy Printz Lobkovitznak (a ki General de cavalleria és az egész cavalleriát commendérozza) cum praegnantibus rationibus irnya méltóztassék, úgy Méltóságos Generalis Uramnak is, had szellőztessen ki magamot ezen nyomoruságokbul! Mert bizony desperálok in tantis angustiis, mendicitatibus et tribulationibus. Magamot édes atyai gratiájában ajánlván, kegyes kezeit csókolván, szent áldását implorálván maradok

Méltóságos édes kegyes Uram Attyámnak Nagyságodnak ex vinculis
Cesena 29 Decembris 1735.

alázatos engedelmes fia

A. L.

Csáky regementye, hogy bejőjön, igen hirdetik, hogy a my regementünk alája reducáltatik, igen beszélik. Elmehetünk vele.

Attingálhattya subtiliter Nagyságod a commenderozó Generalis, úgy másoknak is fogságotat és ártatlan szenvedésemet!

Ltár 1899/35.

Méltóságos kegyes Uram Attyám!

Eörömmel írhatom Nagyságodnak, hogy ezen szempillantásban jön caplárom, a ki az éyel a profusnál volt strásán; hogy azon suspicióban vett katona, a ki azon aszonyt a pénztül meghfosztotta és hólnap hóhéer által megkinoztatott vólna (noha illegaliter, mert a jó Oberwachtmeister egyszer eleresztette s absolválta), meghvallotta az pénz elvételét és hogy Mólnár kapitány lovásának attá eltenni s elrejtenny; hála legyen az

Istennek! Bizony a nyakamban csapták volna nagy ártatlanul az 600 forintot. De innocentia triumphat! én sem nyugszom, még Commendans uramat prófúshoz nem tétetem; ha én szenvedtem ártatlanul, szenvedgyen más is cum culpa. Bezzeg praetendálom most az satisfactiót. Ezzel csókolom kegyes kezeit, Nagyságodnak recomendálom az levelek írását éyel-nappal maradok

Édes szerelmes Uram Attyámnak Nagyságodnak die eadem
Forli 1736.

öörökös egyetlen engedelmes alázatos fia
Amade László.

Reménlem, cum gloria ma kiszabadúlok az arestomból.

(Kivül: Illustrissimo Domino Antonio Amade Domino Libero Baroni de Warkony, Equiti Aurato, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Inclytorum Comitatum Poseniensis, Nitriensis, Albensis, Tabulae Iudiciariae Assessori Primario etc. etc. Domino Domino Parenti et Patrono gratiosissimo. Par Vienne. Raab. In Ungahrn.)

Ltár 1889'35.

Illustrissime Domine Baro! Domine Patrone et Parens! Naturaliter clementissime!

Etsi verear, Illustrissime Domine Genitor, ne summae temeritatis arguar, quod post tot, tantisque gratiis receptis ulterius adhucdum paternas precibus aras incendere praesumam, veniam tuam merebor, ubi sentiret me juste querulantum et extreme destituto compati et desperabundo, spei anchoram porrigere dignabitur. Neque deterreatur aut indignetur Illustissima Dominatio Vestra, ex eo fortassis, quod praetensivo jure aliquid efflagitare vellem, in hoc enim, memet ipsum abjuro. Verum in condignam commiserationem absummendo, statum, tempora miserrima retroacti belli aestuantissimi, denique centum fata acerrissima, eaque maxime domestica, quibus me iniquissima sors delusit, firmiter credo (etsi mille jam sim passus repulsas) misericordiam promerebor. Scio quidem quae sint gravamina ad haec Illustrissimae Dominationis Vestrae; et 1° quidem, nihil mihi debere adeoque nec subvenire posse. Ego nullum agnosco debitum Patris, praeter debitum amoris et hoc etiam exinde quia es naturaliter clemens. Verum puto omnem gratiam vestram mihi pracludere nequibit, praetensiva illa divisio violenta et confusa, cum sua etsi clausula roborata, quam quid, etsi nihil minus mihi in animo sit, nunc aut alterare, aut annihilare, subjicio tamen omnia illa gesta, acta et transacta, paterno et clementi cordi, quod ubi conscientiose, stricte et juste perpenderit; credam, quod nunc jamjam pacato et tranquilliori animo, magis penetravi; ea, quae eorum forte tanta indignatio obscuravit, quoque ego humillime praetero, propter quae nisi gratia et compassio naturalis non accesserit, mille extremitates, imo exilium ignominiosissimum mihi imminet tentanda esse. Quam poenam etsi putem, delicto meo imparem esse, hanc tamen subive, indubie et vere juro per viventem in saecula! mihi necessum est. Alterum est, ego quod supplico, mille vias

demississime (mihi repraesentatas) remonstravi, quibus auxiliari mihi possit, verum jam praejudicium successorum, jam vero natura mea dilapidatrix, jam libertas mea quidquid agendis, jam vero ingenium meum acutum et subtile (quod tamen magicum non est aut divinum, quod ex nihilo creare possit) objiciuntur; super quae cum rationabiles et manifestae exculpationes meae non acceptentur; humillime obmutesco. Tertio: Quod et salutare et justum, utilissimumque foret, si conjugium aliquod praedestinatum foret, quo et deficientem stirpem surculis augere et ad extrema redactam, stabilire quoquo modo valerem; verum cum ad haec ora, mihi vetera objiciantur; in nullo Illustrissimam Dominationem Vestram se velle interessare, jam semel tantas sibi causasse expensas, sibimet maledixisse etc.; quid mihi agendum sit? omnino nescio! nec ullus consiliari potest. Quid etenim? ego connubium ineam, nec consensu parentum, imo nec fundamento dotis munitus? Quomodo Illustrem Personam mihi desponsare ausim? aut saltem memet insinuare praesumam? qui certus in eo, quod ubicunque sortem tentasse velim, hisce justis illorum objectionibus respondere minime valerem, sicque turpi verecundia suffusus, confusus discedere cogerer. Militiae signia jam secutus, expertus atrocitatem belli et miserias, quae omnia cognita bene perspectatae sunt; quid hic quoque spei superest promotionis? qui nec in hac, in qua sum dignitate, subsistere aut redire valeo; causae sunt Illustrissimae Dominationi Vestrae satis superque cognitae. Ex eo patriam invisere, dulcesque paternas manus exosculari volui, ut novis gratiis et benedictionibus cumulatus, gloriose redire valerem, qui ex eo gloriosus exii, quia sanus, quia intactae famae, immaculatique honoris. Verum ut tantum in eo impendam, etiam residuos, in eo concessos mihi dies, ut equos mihi emendicem, qui etsi complures habuero, quid proderunt? ubi ego vacuus et egenus redire nec possum, nec NB. consultum (ex rationibus praegnantibus) foret. Et quomodo etiam nunc? Domo egrediar? qui juro per Deum, Mariam et omnes sanctos, non sum, nisi unius Cremnizensis dominus. Quod tecto et foco, ne benigne excipere dignetur pietas paterna pietate, id filiali humillime recognosco et gratias refero; verum si in aliquo fundamento progredi ne quibo (quod ego, nisi accedente clementi accommodatione paterna efficere, ex me ipso nequeo, non peto divitias) superaedificata quid me juvabunt? Dies mei transeunt, cogitationes meae dissipantur, torquentes cor meum! Accedit et illud, quod me hilarem et jocosum monstrem! juro per omni sacra! quod ad fallendas opiniones hominum id facio; verum ridet os, cor autem amarissime plorat et tormentatur, vermisque crudelissimus continue rodit, miserimae turpissimaeque egestatis; alterum, quod tot curarum fluctibus obrutus, tamquam demens et mihi consiliandi impotens deliro, eaque mihi excutere satago, quae ubi recogito, septem gladii Simeonis pertranseunt animam meam, sicque illudendo aliis, mihi illudo, qui sum ludus omnis infaelicitatis. Haec divisione et ex his sapientissime mille consequentias et extremitates prognerandos, humillimi paternae pietati, clementiae, justitiae et misericordiae ita subjicio ac si divino extremoque subjicerem tribunali, judicat me indignum amplius ante tribunal illud et iudicem justissimae ultionis; Illustrissima Dominatio

Vestra omni sublevamine, connubio et paterna eaque naturaliter incarnata clementia, fiat voluntas tua! si vero justissime, strictissime et secundum Deum, ejus sanctissimam Matrem (perillustrem Illustrissimae Dominationis Vestrae protectricem) perpendendo, jam virilem, canamque aetatem meam, militarem ordinem, cumque longe religiosissimum et severum, extremumque salutis *nunc*, damnationisque meae momentum, genuflexus rogo, medio tali subvenire dignabitur, quo et Illustrissima Dominatio Vestra, ad fata sua usque (quae superi, tanquam immatura adhucdum retardent longe, diuque amoveant) competentissime vivere, ego quoque, ne tam miserrime suffocer, in dimidio dierum meorum, quorum credo jam plusquam dimidium supervixi. Et quamvis videam. totusque orbis manifeste admiraretur, quum triste latrium sim crudelitatis maternae, adgeniculabundus oro, ut in contradictorium, sim sacrificium et grata victima paternae immeritaeque clementiae, quum vel in minimo contra me irritasse, dum recorder, morior. Divitias mihi ne dederis, sed neque paupertatem, paternam tuam recommendationem, dulcemque amorem exoro, et salutare, utile appromptendumque connubium, juxta gustum et beneplacitum cordis paterni. Haec omnia ipse ego humillime repraesentare et indignas hasce lineolas immolare volui, tam indignus filius tanto patri, neque extraneorum (ut antea suevi) importunitates et interpositiones emendicare et venari volui, qui forte plus irritarunt, importune semet interponendo, quum ego humillime deprecando preces etenim vincunt invincibilem et ligant Omnipotentem. Memet ulterius quoque in amplexus paternos, strictissime, indissolubiliter et aeternum implectendo; paternam exosculor dexteram, sub cujus sacra benedictione vivere et emori cupio.

Illustrissimi Domini Genitoris mihi naturaliter clementissimi
unicus et pauperus filius
Capitaneus Amade.

Dabam ex solitudine cordis pristina ex sincere corde poenitentis et plangentis in temporibus et diebus novissimis annoque salutis aut damnationis ultimo et extremo.

Ktár 1900/14.

Aus Hoffart mutwilliger Cavalier!

Die continuazion ihres gutten humors erfreyet mich umb desto meher, weillen daraus abnimbe, das die heintnächte Krankheit von keiner consequenz mus gewessen sein. Wohlte wintschen, das ich auch so nârisch als gestern kônte sein, mir aber gehet es ganz anders, den als gestern abents nach haus kome, habe mich zu bet gelegt und vor schmerzlicher coliqu die gantz nacht nicht geschlafen, heint fruh aber aus prosumzion, weillen eine andere mir vor kurz zeit seher uberlâstige gemuts krankheit verborgen und untertruckt, hoffte auch disse zu bemeistern, bin ich auf die hassen jacht ausgangen ein bar stunt, aldorten erfrohren, neuhgentz aber noch eine stund bey dem Vogelfang mich aufgehalten, alwoh mit dero scharmanten brief erfreyt worden, welcher mich zwahr wahrm gemacht, aber nicht das mich angreyfente fieber

vertreiben können, liezt befinde mich in meinen bet, da mir die Khälte mit harter mühe disse zeilen zu schreiben gestattet. Habe erst ich gelegenheit die einer Capucinerin anstendige betrachtung zu erben in bedenkung der weltlichen Eutelkheit. Gestern wahre eine Amazonin, heint fruh eine Jegerin, und gegenwertig eine miserable Krancke. Das ertrage zwahr gut willig, wan nur die in meinen schlaf-lager geniessente schtille und einsambkeit meine ausgeloschene doch noch womckhente gemuts verwirrung nicht widerumb anzünde, das wehere mir unerträglich. Darumb will nicht ermanglen alle vernunftige reflexionen zu hilf zu ruffen. Überschike allen tabac, den hier habe, werde eine grossere provision morgen von Verona kommen lassen, und sie darmit bedienen, wiewohllen nicht begreifen kan, wie die lieb eines unter denen cimperischen Freyllen sich befindenden Cavalieren konne mit dem schlaf blagen. Verwiziger Amade, dero neie rivalitet ist so mächtig als ihre alte liebe, wirt ihnen demnach nicht stark blagen, auch dero herr Obrisleitnant kam seines Lebens und ruhe meiner seytz höchst versichert sein, den mein Copido ist vorgestern gestorben, wirt auch so bald nicht mehr auferstehen, ihre posten visitierung ist die leichbagengnis gewiss, meine Freyheit habe zur erbschaft bekommen, wirt demnach die welt mir nichts meher zu contribuiren haben, indeme iezt vergniegt lebe. Apropos ich habe mein parola gehalten und nichts zu mitag geessen, hoffe aber das heint verlohren morgen einzubringen, erwarte demnach meinen mutwiligen, aber angenehmen Amade unfähbar morgen früh, indessen truzen sie mich beständig nach dero Verschbrochen, und seint vergwist, das ohne aufhören sein werde dero

gehorsambste ergebenste

Dienerin

die von dem Fieber gedeemutigte

Casal, den 18. oktober

Gazola.

P. S. Die Ihre Jungfrauschaft erhaltene Virginia bedankt sich vor das überschikte compliment, befilht sich hingegen gehorsambst, mein schager wie auch mein herr nebst schuldigster empfelung bitten demselben morgen dem ihnen ergebene Gazolischen haus zu lieb die zimbrische Freylen zu verlassen umb auch vor unserer Veroneser reis eine bey ihnen sich aufbitente Jacht abreden zu konnen. Adieu ungläubiger Tomas, hoffertiger Luzifer.

Ltár 1899/35.

Vohlmachtiger gebieter meines Lebens und tots.

Wohlen sie mich nicht umb das ihnen gewidmte leben bringen, so endern sie ihren schlus, bleiben si meine seele, bleiben sie in ihnen quartier, noch ich hoffe in person meine trey zu bezeigen, lieben sie mich vorthin getrey, und bauen durch dieser liebe meine glikseligkeit, ich schwore das darvor so lang ein tropfenblut in meinen adern werde haben, zu meines Amade seiner disposition sein solte, mich nichts vergniegen

solte, als was sie mein trost zum zihl hat, ihnen meine so eiferige und gewis noch nicht erhörte liebe zu continuiren, darvon mich kein leyden unglück, glickseligkeit, kein person, solte es auch ein engel sein, abendig machen solte, bey diessen bleibt es und selbstn so sie auch untrey wehrden kontte bey mir nichts, als die aparenz niehmals aber das in mir gegen ihnen so verliebte herz enderen; habe ich gästern 2 empfindliche brief geschriben, ah mein andere seele allenliebster Amade compatieren sie eine person, die balt narisch vor lieb, nichts anderes meher zu abrendieren weis, als was von ihnen kombt, mit hin da ich ihnen million proben meiner liebe geben und sie will merkzeichen einer disperazion bey meinen Abschid werden wahr genehmen haben, da ich so vil unglück und grausame verdrieslichkeiten, von den sie nicht den halbenteil wissen, ganz gedultig ertragen, mich alzeit trostent mit denen gedanken, das mich mein Amade liebt, und meine liebe erkenet, welches also eine solche glickseligkeit vor mich, die wohl aller nur erimliche unglück ubertrifft, wie ich aber von ihnen, auf meine 2 letze verliebteste brief, so khaltsinige antworten empfangen, woh so will kleine stich worten wahren, als häte ich mich nur betebt gestohlet, und hätte vileicht gar die letze verdrislichkeit acordiert, auf einen ganzen bogen nur etliche zeillen und die mit ganz frembden titlen vermengt, das hat mich also glauben machen, das auch mein Amade untrey, und an meine Schagsien ein last habe, was mich dan in die eyferiste verzweiflung gestirzt, und voller wuth die brief so si empfangen, hat scheiben machen, wie mir aber gewesen, das weis der himil, den rief ich zu mein zeigen, auch der Schaffgotsch ihnen wirt erzehlen, das bey dem Scholenburg alle in voller verumderung über meine verenderung gewessen, ietzt aber da ich in ihrem liebstem brief erkenne, das alles was pasiert aufrichtig getrey umb verliebt gewessen, so gib ich mich zu friden, beschwohre sie mit weinenten augen mich nicht zu abandoiieren, meine trey zu erkennen, mich lieben und glauben, was ich bey dem heyligen got schwöre, das mein Amade über alles in der welt liebe, ihnen allein ganzlich zu gehöre, umb bin mein einziger trost

Verona, dem 6. november

his in tot verliebte

G.

P. S. Der Schaffgotsch ist gestern abents noch vortweillen, ich aber in meinem zimber eingesbert und keinen mentschen vor mich kommen lassen, so hab es nicht ehender, als heint froh gewust. Adieu allerliebstes leben, ich schreibe in eyl damit ein langerer verzug vileicht mein eyferistes nicht unglück bane, ich bitte sie noch ainmahl versagen sie mir ihre liebe nicht, und so es unglück machen mir balt zu wissen, was gegenwertiger brief in ihr Herzen gewirkt, bis auf eine neye versicherung ihrer liebe, werde ich barbariche pein und leiden ausstehen. Adieu mein himbliche vergnieugung, ich truke sie million mahl an meinen brennnten Herzen.

Méltóságos Uram Attyám
Kegyelmes Pátronusom!

Veni, vidi, vici! igazán maghamot Victor Amadeusnak mondhatom, de melly kegyelmességébül az Istennek az egész világ csudálkozik szerencsémén, hogy 8 nap alatt elvégezhettem, a mint is *natum et consummatum est matrimonium sacramentum*. Egyéb héjával nem vagyunk, hanem Nagyságod kegyelmes atyai grátiája és áldása accedállyon hozánk. A személyi rendes, jó, jámbor és gazdag, mert 32000 forint készpénze, a mobilissen, drága öltözetin és kövess partékáján kívül. Az *contractus favorabilis*, a mint is 8000 forintot azonnal nékem ajándékozott és obligált, én pedig ezer aranyott *ex aviticis*, ezeret *ex aquirendis*. Nints is semmi kétség benne, csak Nagyságod jószágott admoneáltasson, kész azonnal kiváltanny és mindenekett Nagyságod grátiájában ajánlanny, csak az van hátra, hogy maga kegyessem Nagyságod atyai kezei csokolására kíván sietny és Nagyságod atyai dispositióját várnny, ugy a jószágott is *in facie loci* meglátny. Más az, mivel minden pénze *capitalisokra* elocálva vagyon, itt Morvában ez a szokás, hogy *praevia ad minus trimestri admonitione* az creditorok *impetáltassanak ad relendum*, ezek azért az attyafiai mihelyst Nagyságod intentióit fogják látny, azonnal a creditorokatt fogják admoneálny és az *usus fructussát* vélem együtt obligálta magát *communicálny*, *dummodo sufficiens sit capitalis interesse*. Az is benne van NB. a *contractusban*, hogyha Isten akármelylyikünkett kiszóllitanna a világbul, 20 milia forint a gyermekekre szállyon, nyólcz *per se* az enyim és négyrül eő szabadon disponálhasson, *haec coram pluribus*. Azért is pénteken most estve indulunk Szobotistyára *in toto* és ott hagyván feleségemet, azonnal Nagyságod lábai csokolására sietek, egyebett tülem nem kívánván, hanem hat lovat és szekeret szerezzek, azért más paripát nem vévén be Olaszországban, kettő van feketé, még négyetskét köllene szereznem, *ordinaris hámot*, kocsist, németett és forajtárt és mivel én semmit sem attam nékie, 100 aranyott ígértem, holott nékem gyűrütt, materiát etc. ajándékoztak. Énnékem pedig csak a *dispensatio* 14 irigy *competensim* közül maid 200 forintba tött, ugy az vendégfogadó, szekér, ruhácska, cseléd is, még van vagy 400 forint, azért (mivel elég *fundusom* van most az nagy és mindenható Isten kegyelmébül) még vagy ezer forintra szükségem vólna, hogy böcsülettel láthatnám és néki hálaadó szegény szível lehetnék *pro tanta gratia*, a ki kész érettem mindenétt offerálny. Valóban legnagyobb *punctum* vólt az, hogy katonaságomat absolute vélem resignáltatny kívánta, maid négy napig törtem, még resólválta magát; nem is bolondság olly ártatlan gyöngének Berembül Majlandban menni! Más az is, legjobb, hogy kevés pompával, *secretissime* ment véghez, minden az eő és böcsületes attyafiai költségén, *praeterquam*, hogy ad *demulcendum* vagy kétt *musica tántzott* tartottam és a cselédnek *discretiókat* olly hirrel és *approbatióval* is vannak itt felőlem, hogy epirulnék, Nagyságodnak ha merném megírnya és harmintz is lett vólna külömb-külömb, kitt elvehettem vólna, de Nagyságodtul ez *recommendáltatván*, ezen megnyugottam. Valóban az Isten sok szenvedésim és nyomoruságim után vastagon és kegyelmesen meg-

áldott, sit nomen Domini benedictum, me cum prole pia benedixit virgo Maria!

Ezeket azért praeliminaliter Nagyságodnak alázatosan kívántam raptissime expressus szakácsom által tudtára adny, a mint is reménlem, Appelman sógor uram és jegyesem is Nagyságodnak irnak praesentibus. Ha lehetséges volna, Ngyságod ide Szemniczére egy-kétt napra megalázná magát, igen consoláltatnának az attyafiak; ha pedig nem méltóztatik Nagyságod, én udvarlok, de valóban nem válnék káromra Nagyságod kegyes magamegalázása és mindent véghez vihetne Nagyságod a sógorral (mivel sem apja, sem anyja a személynek) és ita clarissimis pactis omnia ad nutum cederent, mivel mindezek egy fillér praejudiciumára Nagyságodnak nintsenek, sőt készek töb capitalist is ad reluenda Amadeana bona szerezny, mert itten csak 4 vagy 5 percento fizetnek Morvában.

Csak a Generalis vagy 3 hólnapott dispensálna. Azonban kívánnjuk azt is, hogy legaláb tudtára adatassék valaki által Méltóságos aszony Anyám eö Nagyságának. Ezzel kegyelmes attyai kezeit csókolván szent áldásában magamot ajánlván maradok eörökös mélyly submissióval

Méltóságos Uram Attyámnak
Nagyságodnak

Berem, 31. Julii 1736.

alázatos engedelmes hiv fia
B. A. kapitány.

Nagyságod kegyelmes választyát eyel-nappal várom.

Madocsány Antal Uramnak (ki is revereállya alázatosan Nagyságodat) ezer obligatióival vagyok, hogy mediatorom és vőfélyem volt.

Ltár 1899/35.

Közli: VÉRTESY JENŐ.

FERRARAI ÉS PERUGIAI MAGYAR TANÚLÓK A XV—XVIII. SZÁZADBÓL.

Mióta Fraknoi nagybecsű műve a XVI. századbeli magyar iskolázásról megjelent, művelődéstörténeti multunk ez új ága felé is egyre több figyelem fordul. Jogosságát nincs mért soká bizonyíthatnunk; hisz »a mennyire visszahat az iskola a nemzeti élet összes irányaira, annyira szoros összeköttetésben áll a tanügy és az iskolák története a nemzet szellemi fejlődésének történetével.«¹ — Célunk ez alkalommal — mellőzve ifjaink külföldi iskolázása körét, irányait és hatását — csupán adatok közlése, miket pár évvel ezelőtt két, egykor nagyhirű olasz egyetem: a ferrarai és perugiai anyakönyvében s régi hivatalos följegyzései közt talál-

¹ Frankl V.: A hazai és külföldi iskolázás a XVI-ik században. Budapest, 1873. Előszó.